

DE AMISSIONE GRATIÆ

SIVE DE STATU PECCATI

LIBER SEXTUS

QUI EST TERTIUS DE PECCATO ORIGINIS

CAPUT PRIMUM

Varia sententiæ de pœna peccati originalis post hanc vitam.

Restat ultima disputatio de malis consequentibus originale peccatum; quorum alia patiuntur homines, si in infantia, peccato nondum remisso, forte rapiantur; alia tolerare coguntur, si diutius hanc vitam ducant, sive peccatum dimissum fuerit, sive non fuerit. Ac, ut incipiamus ab iis qui sine Baptismo in infantia de hac vita decedunt, neque reatum alium secum ferunt, nisi peccati originalis, quinque numerantur sententiæ de supplicio ejusmodi infantium, quæ paulatim a summa lenitate ad summam severitatem descendunt.

Prima sententiæ eorum fuit, qui regnum colorum infantibus non baptizatis promittere audebant, etiam non negarent eos in peccato originali conceptos et natos. Ita sensit quidam Vincentius, quem refellit sanctus Augustinus in lib. 1. de origine animæ cap. 9. et lib. III. cap. 13. In eundem errorem incidit nostrò seculo Zwinglius in declaratione de pec. orig. ad Urbanum Rhegium, ubi docet, probabile esse, per Christum universam naturam humanam ita esse restitutam, ut etiam filii infidelium sine Baptismo decedentes salventur. Id autem non solum probabile, sed etiam certum esse de filiis fidelium: quem errorem, quod attinet ad fi-

lios fidelium, sequuntur multi sectariorum, ut Bucerus, Martyr, Calvinus, quos refutavi in libro de Baptismo cap. 4.

Alterâ sententiâ paulo quidem minus liberalis, sed tamen valde mitis, fuit eorum, qui parvulos non baptizatos excluderant a regno colorum, et vitâ beatâ Sanctis promissa. Tamen eis dabant vitam æternam et naturalem beatitudinem sine ulla molestia, aut dolore, extra regnum beatorum, et procul a carcere damnatorum, hoc est, in loco medio inter gehennam et cœlum, qualis locus vix potest fingi alius quam terræ convexum. Ita sensit olim Pelagianos docet S. Augustinus in lib. de hæresibus cap. 88: « Nam, inquit, etiam non baptizentur, promittunt eis extra regnum quidem Dei, sed tamen æternam et beatam quandam vitam suam. »

Quod autem per regnum Dei intelligat Augustinus non solum domum cœlestem, sed etiam visionem Dei, et quod Pelagiani non promiserint parvulis non baptizatis vitam æternam supernaturalem, quæ consistit in visione Dei, sed solum vitam æternam, sive beatitudinem naturalem, perspicuum est ex lib. v. in Julianum cap. 8. ubi, Augustino teste, Pelagiani alienabant parvulos non baptizatos a vitâ Dei cum alienarent a regno Dei. Quid est autem vitâ Dei, nisi visio Dei? Sed neque ipsum regnum colorum in Scripturis aliud significat, nisi felicitatem æternam, quæ in Dei visione consistit, juxta illud: *Angeli eorum in cœlis semper vident faciem patris mei, qui in cœlis est* (1), Matth.

(1) Math. XVIII. 10.

XVIII. Et illud: *Scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum secuti est*, I Joan. III (1). Et illud: *Hæc est autem vitâ æterna, ut agnoscat te solum Deum verum etc.* Joan. XIV (2). Itaque Pelagiani non vitam æternam simpliciter, sed, ut Augustinus loquitur, « quandam suam vitam æternam », infantibus non baptizatis promittebant.

Ad quem errorem proxime accessisse videntur, Ambrosius Catharinus in lib. de statu puerorum sine Baptismo decedentium; Albertus Pighius in prima controversia; et Hieronymus Savonarola in lib. de triumpho crucis. Docent enim infantes sine Baptismo morientes, futuros post iudicium beatos naturali beatitudine, et in quodam veluti paradiso terrestri perpetuo, feliciterque victuros.

Tertiâ sententiâ jam aliquanto severior, docet parvulos sine Baptismo decedentes damnari apud inferos æterna morte, sed tamen sic puri carentia visionis Dei, quæ dicitur pœna damni, ut nullum patiantur omnino dolorem, neque internum, neque externum. Ita docet S. Thom. in quest. 5. de malo art. 1. 2. et 3. et tum ipse, tum alii aliquot Scholastici Doctores in 2. Sent. dist. 33.

Quarta sententiâ superiore adhuc severior liberali quidem parvulos ejusmodi a cruciati ignis et vermis, de quo legimus Marci nono: *Vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur*; quæ proprie dicitur pœna sensus, sed non eos liberat ab interno dolore, qui sequitur ex amissa beatitudine sempiternæ felicitatis. Ita docet Petrus Lombardus in II. lib. sent. distinct. 33. lit. E. Eumque nonnulli alii secuti sunt, ut referunt S. Thomas, S. Bonaventura, Gregorius Ariminensis, et alii in commentar. ejusdem loci.

Quinta sententiâ severissima, atque extrema, docet, parvulos propter originale peccatum utroque pœna genere, damni scilicet et sensus, in gehenna perpetuo cruciari: in hæc sententiâ satis aperte propendit Gregorius Ariminensis in 2. sentent. distinct. 33. quest. 3. et Joannes Driedo in I. lib. de gratiâ et libero arbitrio tract. 3. cap. 2.

Hæretici nostri temporis extremis sententiis maxime delectantur, et ideo parvulos non baptizatos, aut in cœlo cum beatis locant, ut diximus de Zwinglio et Calvino;

aut igni sempiterno illos addicunt. Quod manifeste colligitur tum ex Luthero, Melancthone, et aliis qui, ut ostendimus libro superiore, peccatum originale cum actuali confundunt: tum ex Tilmanno Heshusio, qui in lib. de sexcentis erroribus Pontificiorum, lit. de peccato num. 13. numerat inter errores sententiâ illam Scholasticorum, quæ docet, parvulos sine Baptismo decedentes, pœnam damni, non sensus apud inferos esse passuros, nunc prædictas sententiâ paulo diligentius excutimus.

CAPUT II.

Refellitur prima et secunda sententiâ, atque asseritur, parvulos sine Baptismo decedentes, mortis æternæ pœna esse damnandos.

Ex enumeratis sententiis prima et secunda, non solum falsæ, sed etiam hæreticæ existimandæ sunt; et contra, fide Catholica tenendum est, parvulos sine Baptismo decedentes, absolute esse damnatos, et non sola cœlesti, sed etiam naturali beatitudine perpetuo carituros. Quo loco illud præfandum esse videtur, misericordiam nostram erga parvulos jam defunctos, nihil eis prodesse, et contra nihil eisdem obesse sententiæ nostræ severitatem: multam autem nobis obesse, si ob inutilem misericordiam erga defunctos, pertinaciter aliquid contra Scripturas, ad Ecclesiam defendamus; idcirco non affectam quemdam humanam, qui pierique moveri solem, sed Scripturam, Conciliorum et Patrum sententiâ consulere et sequi debemus.

Quod igitur attinet ad beatitudinem cœlestem et vitam æternam in regno colorum, extat clarissima Domini sententiâ, Joan. III: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei* (4) ad quam rem confirmandam multa protulimus tum in lib. de Baptismo cap. 4. tum in I. lib. de peccato orig. c. 14. ad quæ loca, ne frustra eadem repetamus, lectorem remittimus. Quod autem ejusmodi parvuli absolute damnati et miseri, et ne naturali quidem beatitudine beati sint, his argumentis probamus.

(1) I Joan. III. 2. — (2) Joan. XVII. 3. — (3) Marc. XX. 43. — (4) Joan. III. 14.

Primum argumentum ex testimoniis divinarum litterarum ducitur, Joan. III: *Sicut Moses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.* Et infra: *Qui credit in filium, habet vitam aeternam; qui autem incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum* (1). Jam cum parvuli non baptizati nullo modo respiciant in serpentem, id est, non credant in Christum, neque per se, neque per alios, neque actu, neque habita, quid sequitur, nisi ut non habeant vitam aeternam, ut pereant in aeternum, ut non videant vitam, ut ira Dei maneat super illos. Recte enim animadvertit S. Augustinus serm. 14. de verb. Apost. non esse dictum: « Ira Dei venit super eos, » sed, « manet super eos, » ut intelligeremus, fidem in Christum necessariam esse, non solum, ne incidamus in iram Dei, sed etiam ut liberemur ab ira, in quam incidimus per inobedientiam primi hominis. De qua dictum est ab Apostolo ad Ephes. II: *Erramus enim et nos natura filii irae, sicut etc.* (2).

Hic accedit illud ejusdem Apostoli ad Rom. V: *Per unius delictum in omnes homines in condemnationem* (3). Sunt igitur parvuli sine Baptismo decedentes, secundum Scripturas a Deo condemnati, et iratum contra se Deum habent, et non videbunt in aeternum vitam beatam ac felicem, nam corporalem quidem vitam in communi resurrectione percipient, sed non dicentur resurgere ad vitam, sed ad mortem, qui ideo resurgent, ut perpetuo sint miseri: et non est vera vita, nisi ubi feliciter vivitur, ut S. Augustinus docet in Enchirid. cap. 92.

Denique in Apocal. cap. 20: *Beatus, et sanctus qui habet partem in resurrectione prima: in his secunda mors non habet potestatem.* Et infra: *Qui non est inventus in libro vitae scriptus, missus est in stagnum ignis* (4). At parvuli non baptizati non habent partem in resurrectione prima, nec sunt scripti in libro vitae, igitur in eos mors secunda habet potestatem, et missi sunt in stagnum ignis. Est autem hoc loco notandum, Catharinum in libro suo de statu puerorum etc. definire mortem secundam carentiam omnis felicitatis, tum naturalis, tum supernaturalis.

Alterum argumentum sumi potest ex definitionibus Conciliorum. Concilium Palesti-

num, teste S. August. in epist. 106. ad Paul. compulit Pelagium anathematizare, infantes etiam si non baptizatur, habere vitam aeternam: « Hae autem, inquit Augustinus, negata, quid nisi mors aeterna remanebit? » Concilium Cartaginense in epist. apud Augustinum 90: « Quicumque, inquit, negat parvulos a perditione liberari per Baptismum Christi, et salutem percipere sempiternam, anathema sit. »

Concilium Milevitanum in epist. apud August. 92. similia repetit: « Pueros, inquit, parvulos si nullis innoventur Christianae gratiae Sacramentis, habituros vitam aeternam, nequam praesumptione contendunt. »

Concilium Florentinum in ult. sess. « Illos, inquit, animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, poenis tamen disparibus puniendas. »

Concilium Tridentinum sess. 3. sententiae ad antiquiora Concilia, disertis verbis docuit, parvulos sine Baptismo ad vitam aeternam non pervenire.

Tertium argumentum sumitur ex testimoniis summorum Pontificum. S. Innocentius I. in epistol. ad Concilia Cartaginense et Milevitanum, quae sunt apud Augustinum 91. et 93. dum approbat decreta illorum Conciliorum, simul reprobat Pelagianorum haeresim.

S. Siricius in epist. I. ad Himerium cap. 11. docet, infantes in periculo vitae constitutos, continuo baptizari debere, et rationem reddens ait: « Ne regnum perdant et vitam. »

S. Leo Papa in epist. 86. ad Nicetam jubet, Pelagianos ad Ecclesiam redire volentes, non esse recipiendos, nisi prius suos anathematizent errores, et inter caeteros, quod pueri sine Baptismo de saeculo exeuntes, non possint damnari.

S. Gregorius lib. IX. Moral. cap. 16: « Nonnulli, inquit, prius a praesenti luce subtrahuntur, quam ad perferenda bona malae merita activa vita perveniant. Quos quia a culpa originis Sacramenta salutis non liberant, et hic ex proprio nihil egerunt, et illic ad tormenta perveniunt. » Et infra: « Perpetua quippe tormenta percipiunt, qui nihil ex propria voluntate peccaverunt. »

Joannes papa, ut habetur 30. quest. 1. canon. ad limina, laudat quemdam laicum, qui necessitate cogente proprium filium ba-

pizavit: « Quoniam (ut ipse loquitur) ne animam perpetua morte pereuntem dimitteret, sacri unde Baptismatis lavit, ut eum de potestate auctoris mortis, et tenebrarum eriperet, et in regnum Christi jam regnaturum sine dubitatione transmitteret. »

Quartum argumentum a testimoniis Patrum. S. Augustinus in epist. 106. ad Paulinum: « Nempé, inquit, aliquando fatebuntur, parvulos non baptizatos vitam habere non posse, ac per hoc quoslibet tolerabilibus omnibus qui etiam propria peccata committunt, tamen aeterna morte muletari. » Et lib. I. de orig. animae cap. 9: « Non baptizatis parvulis nemo promittat inter damnationem regnumque celorum quietis vel felicitatis cujuslibet, atque ubi libet quasi medium locum; hoc enim eis haeresis Pelagiana promittit. » Et lib. II. c. 42: « Novellos haereticos Pelagianos justissime Conciliorum Catholicorum, et sedis Apostolicae damnavit auctoritas, eo quod ausi fuerint non baptizatis parvulis dare quietis et salutis locum, etiam praeter regnum celorum. » Et lib. I. de peccat. mer. et remiss. c. 23: « Nulla salus aeterna, praeter Baptismum Christi, promittatur infantibus, quam non promittit Scriptura divina humanis omnibus ingenis praeferenda. » Vide etiam in eodem lib. cap. 28. et lib. II. de peccato orig. c. 21. lib. V. in Julian. cap. 8. in Enchirid. cap. 93. serm. 14. de verbis Apostoli.

S. Prosper lib. II. de vocat. gentium cap. 8. « Quid est, inquit, quod alienatur a salute perpetua tanta infantium multitudo, totque in his aetatibus hominum millia extra vitam relinquuntur aeternam? »

S. Fulgent. in lib. de fide ad Petrum cap. 3. « Parvulos, inquit, quibus nulla possumus vel bona, vel mala inesse propria merita voluntatis, insolubili nexu aeterna damnatio retinet. »

Auctor sermonum de operibus Cardinalibus Christi, qui falso inscribantur Cypriano, cum sint auctoris antiqui et docti, sed Cypriano, imo et August. sine dubio posterioris, in serm. de circumcissione, loquens de pena peccati originalis: « Supererat, inquit, post mortem carnis, animae labor et afflictio spiritus: nec poterat illa ratione absolvi illa damnatio, nisi morti omnium vita omnium subveniret, et pro generali morbo gratia Dei singulare propinquaret antidotum. »

Venerabilis Beda in comment. cap. 14. Joan: « Respuendi, inquit, sunt a corde Christiano, qui putant ideo dictum multas esse mansiones, quia extra regnum celorum erit aliquid, ubi beate maneant innocentes, qui sine Baptismo ex hac vita migrarunt. Quia sine illo in regnum celorum ingredi non poterunt. »

S. Anselmus in lib. de conceptu virginali cap. 27: « Si originale, inquit, peccatum est aliquod peccatum, necesse est omnem hominem in eo natum, illo non dimisso damnari. »

S. Bernardus in epist. 191. ad Innocentium, prope finem, dicit: « Infantes perire si non baptizentur. »

Quantum argumentum sumi potest ex rationibus quae in Scripturis et Patribus fundamentum habent. Prima ratio parvuli non baptizati, tum in hac vita, tum in alia sunt captivi, et in potestate diaboli non igitur beati, ne naturali quidem beatitudine, sed absolute infelices et miseri. Et quidem quod infantuli, nisi baptizentur, sint in potestate diaboli et captivi, certissimum est. Nam Apostolus ad Col. I. dicit: *Nos per Christum eripi de potestate tenebrarum.* Ex quo sequitur, ut ante Baptismum simus omnes sub potestate tenebrarum. Quare Act. XXVI. Christus ipse dicit, se mittere Paulum *ad gentes et populos, ut aperiat oculos eorum, et convertantur de tenebris ad lucem, et de potestate Satanae ad Deum.* Et Lucae XI. comparat Dominus Salanum *forti armato custodiendi atrium suum.* Et Joan. XII: *Nunc, inquit, princeps hujus mundi ejicitur foras* (1). Hanc autem diaboli expulsionem in parvulis fieri per Baptismum, docent exercitium et exsufflationes, quarum in Ecclesia semper fuit usus.

S. Augustinus lib. I. de pec. merit. et remiss. cap. 34: « Vellem, inquit, aliquis istorum, qui contraria sapiunt, mihi baptizandum parvulum adferret. Quid in illo agi exercitium meus, si in familia diaboli non tenetur? » Et lib. II. de pec. orig. cap. 40: « Ipsa, inquit, sanctae Ecclesiae Sacramenta satis indicant, parvulos a partu etiam recentissimos per gratiam Christi de diaboli servitio liberari. » Et infra: « Non solum etate majores, sed etiam pusillos eruit a potestate tenebrarum. » Et lib. VI. in Julian. cap. 2. « Verum est, inquit, quod antiquitus veraci

(1) Joan. III, 14. — (2) Eph. II 3 — (3) Rom. V, 18. — (4) Apoc. XX, 6.

(1) Col. I, 13; Act. XXVI, 18; Luc. XI, 21; Joan. XII, 31.

fidē Catholica prędicatur et creditur, per Ecclesiam totam: quod filios fidelium, nec exorcizaret, nec exsufflaret, si non eos de potestate tenebrarum, et a principe mortis erueret: quod in libro meo, cui tu velut respondēs, a me positum est. Sed id tu commemorare timuisti, tanquam ipse ab orbe toto exsufflandus esses, si huic exsufflationi, qua princeps mundi, et a parvulis ejicitur foras, contradicere voluisses. » Et eodem lib. cap. 8. « Hoc ergo generi humano inflicto vulnus a diabolo, quidquid per illud nascitur, cogit esse sub diabolo. »

Denique lib. 1. de nupt. et concup. c. 20.: « Non enim, inquit, fides dubitat Christiani, quod novi heretici oppugnare cęperunt, et eos qui lavacro regenerationis abluuntur, redimi de potestate diaboli, et eos, qui nondum tali regeneratione redempti sunt, etiam parvulos filios redemptorum sub ejusdem esse potestate captivos, nisi et ipsi eadem Christi gratia redimantur: ad omnes namque pertinerē non dubitamus etates illud, de quo Apostolus loquitur, beneficium Dei, qui eruit nos de potestate tenebrarum etc. » Et rursus lib. 11. de nup. concup. c. 18.: « Accusat, inquit, Ecclesiam, toto orbe diffusam, in qua ubique omnes baptizandi infantuli non ob aliud exsufflantur, nisi ut ab eis princeps mundi mittatur foras, a quo necesse est vasa irę possideantur, cum in Adam nascuntur, si in Christo non renascuntur, et in ejus regnum per gratiam facta vasa misericordię transferantur. »

Similia invenies in omnibus Patribus, et in ipsis etiam Pontificum decret. ut in epist. Celest. ad Gallos, in epistola Zozimi ad omnes Episcopos; in epist. Joan. Pape, apud Gratianum 30. quest. 1. can. Ad limina.

Ex quibus apparet omnino improbabiler, nę quid gravius dicam, scripsisse Ambros. Cathar. in lib. de statu puerorum sine Baptismo decedentium, parvulos ejusmodi, post diem iudicii non fore amplius sub diaboli potestate. Quoniam, ut ipse ait, etiam pro illis diabolus ejectus erit foras. Nam, ut jam ex S. August. audivimus, secundum fidem universę Ecclesie non eruntur infantes de potestate Satana, neque ejicitur diabolus foras, nisi per regenerationem, quę est in Christo: et necesse est vasa irę esse sub diabolo, nisi per gratiam Dei in regnum Christi, facta vasa misericordię, transferantur.

Quis autem negat, nisi manifestus hęre-

ticus, parvulos in peccato decedentes, nunquam per Christum regenerandos, neque in ejus regnum ullo unquam tempore transferendos? Quid, quod idem S. August. disertis verbis scribit, etiam post iudicium parvulos sub diaboli potestate futuros? Nam in lib. 1. de nupt. et concup. c. 23. cum dixisset: « Hoc generi humano inflicto vulnus a diabolo, quidquid per illud nascitur, cogit esse sub diabolo. » Et paulo post: « Non itaque tenet homines diabolus, sive majoris, sive infantilis etatis, propter quod homines sunt, sed propter quod immundi sunt etc. » Subjungit: « Majores quidem penas ultimo iudicio, quanto est immundior, ipse passurus: verumtamen et quibus in illa damnatione tolerabilius erit, huic sunt subditi veluti principi auctoriq; peccati, quia nulla erit damnationis causa nisi peccatum. » Igitur parvuli non baptizati, cum semper captivi sub principe diaboli futuri sint, non beati, sed misereri dicendi sunt.

Altera ratio sumitur ex loco, in quo parvuli degunt, et semper degent, siquidem locus eorum est carcer inferni, locus horridus ac tenebrosus, in quo qui degent, sine dubio beati esse non poterunt, cum beatitudo definitur status omnium bonorum aggregatione perfectus. Locum autem talium infantium esse carcerem inferni, docent in primis fere omnes Theologi Scholastici, S. Thomas, S. Bonaventura, Scotus, Durandus, Richardus, Capreolus, et alii in 2. sent. dist. 33. vel in 4. dist. 45. et præterea Alexand. Alens. in 2. part. Summę, quest. 122. membro 10. §. 1. et Albertus in 2. part. Summę quest. 113.

Hoc solum inter veteres istos Theologos interest, quod alii constituunt infantes in parte inferni alioere, quam limbum puerorum appellant, alii cum cæteris damnatis eos locum habere pronuntiant. Docent hoc idem Patres Concilii Florent. in decret. quod habetur in ult. sess. ubi simpliciter definiunt, animas eorum qui in solo peccato originali, vel mortali actuali decedunt, in infernum descendere, penis tamen disparibus puniendas.

Neque ulla est ratio, cur ex eo loco post ultimum iudicii magni diem liberandę sint, cum post hanc vitam non sit locus misericordię, sed justitię, et in Eccles. xi. scriptum sit: *Ubiunque ceciderit lignum, sive ad austrum, sive ad aquilonem, ibi erit* (1).

Quem locum S. Hieronymus in comment. et alii communiter exponunt de hominibus, qui in eo statu perpetuo erunt, in quo illos mors invenerit.

Docent hoc ipsum denique SS. Patres, qui non incerta opinione, sed fide certissima contra hęresim Pelagianorum rem istam tenendam esse confirmant. S. August. lib. 1. de pec. merit. et remiss. c. 28.: « Nec est, inquit, ullus ulli medius locus, ut possit esse nisi cum diabolo, qui non est cum Christo. Hinc et ipse Dominus volens auferre de cordibus male credentium istam nescio quam medietatem, quam conantur quidam parvulis non baptizatis tribuere, ut quasi merito innocentie sint in vita æterna, sed quia non sunt baptizati, non sint cum Christo in regno ejus, definitivam protulit ad hæc ora obstruenda sententiam, ubi ait: *Qui non est mecum contra me est.* » Et serm. 14. de verb. Apost. non longe ab initio: « Nullus, inquit, relictus est medius locus, ubi ponere queas infantes. De vivis et mortuis iudicabitur, alii erunt ad dexteram, alii ad sinistram, non novi aliud. Si ergo dextera erit, et sinistra, et nullum medium locum in Evangelio novimus, ecce in dextera regnum cęlorum est. Percipite, inquit, regnum: quod ibi non est, in sinistra est. Quid erit in sinistra? ite in ignem æternum. »

Auctor hypognostici, qui vel est Augustinus, vel alius omnium consensu antiquus et doctus lib. v. ultra medium. Primum, inquit, « locum, fides Catholicorum divina auctoritate regnum credidit esse cęlorum, unde, ut dixi, non baptizatos excipitur. » Secundum, « gehennam, ubi omnis apostata, vel a Christi fide alienus, æterna supplicia experietur. » Tertium, « penitus ignoramus; imo non esse in Scripturis sanctis inveniemus: finge, Pelagiane, locum ex officina perversi dogmatis tui, ubi alieni a Christi gratia vitam requie, et glorię possidere parvuli possint. »

S. Fulgentius in lib. de fide ad Petrum cap. 27. inter regulas fidei numerat, quod parvuli sine Baptismo decedentes in gehenna locum perpetuum sint habituri.

Venerabilis etiam Beda loco citato in comment. cap. 14. Joan. repellendum dicit esse a corde Christiano, quod sit aliqua mansio beatitudinis extra regnum cęlorum.

Accedat postremo etiam ratio, quę non obscure docet, infantes, qui non erunt in cęlo, non alium locum habituros, quam in-

ferorum subterraneas sedes. Siquidem omnino credibile est, post ultimi iudicii diem, elementum aque, ad locum suum naturalem esse rediturum, totamque terram undique cooperiturum: nam ut Theologi Doctores communi consensu docent in 4. sentent. dist. 47. post diem iudicii nullę erunt amplius plantę, nulla animantia, nulla corpora mixta, hominibus duntaxat exceptis. Neque enim perpetuo duratura sunt, nisi quę vel in toto, vel ex parte incorruptum ab ipsa natura sortita sunt. Ejusmodi autem sunt primum corpora cęlestia, quę et secundum totum, et secundum partes incorruptibilia sunt. Deinde elementa quę secundum totum, licet non secundum partes a natura incorruptionem habent. Denique homines, qui secundum partem, quę est anima rationalis, non secundum totum immortales sunt; cętera corpora sunt omnia tum in toto, tum in partibus corruptibilia.

Quare cum aqua initio mundi totam ambiret terram, ut natura ejus postulare videbatur, ac deinde jussu Dei in locum unum congregata fuerit, ut esset locus in terra generationi infantium et plantarum, cęte generatione ista sublata ratio ipsa et natura rerum postulat, ut aqua ad locum pristinum revertatur; quæ cum ita sint, non solum ex Scripturis, Conciliorum et Patrum testimoniis, sed etiam ex rationis conjectura colligimus, locum infantium sine Baptismo decedentium, non alium quam infernum esse futurum, ac per hoc non habituros illos beatitudinem ullam, etiam naturalem, cum ad beatitudinem omnia bona, inter quę non minimum est loci commoditas et præstantia, sine dubio requirantur.

Tertia ratio principalis sumitur ex natura et ratione beatitudinis. Beatitudo enim naturalis, de hac si quidem tota questio est, requirit præcipue perfectionem intelligentię per scientias; non erit autem hujusmodi perfectio in infantibus sine Baptismo decedentibus: igitur non erit in eis ulla beatitudo.

Assumptio hujus argumenti, quę sola probatione indiget, sic probatur. Scientia rerum, vel a Deo cęlitus infunditur, vel proprio labore acquiritur: non infundetur parvulis, de quibus agimus, ulla scientia, quia neque eam bonis operibus meruerunt, neque gratis eis donabitur, cum post mortem non sit tempus gratię, sed iudicii, et ipsi præterea sint vasa irę, non misericordię. Quod autem attinet ad acquisitionem proprio labore,

(1) Eccl. XI, 3.

non poterit ea non esse valde tenuis et exigua, cum neque in hac vita didicerint aliquid, et in alia clausi perpetuo futuri sint in carcere tenebrosos, ubi ministerio sensuum parum admodum juvari poterunt.

Sed fortasse animæ illorum, dum usque ad diem iudicii a carnis onere liberæ sunt, sapientia et scientia repleti poterunt. Non ita est, nam ut recte scribit S. Thomas in 1. parte quest. 89. art. 1. et seq. animæ separate, si privilegium absit, intelligunt quidem aliquid, sed valde imperfecte et confuse, et ideo naturaliter corpori uniantur, ut eo tantam instrumentum utantur ad res perfecte distincteque intelligendas.

Eadem ratio est de virtutibus moralibus, quarum perfectio ad naturæ felicitatem necessaria est. Nam ut ex hac vita discedant infantes sine vitiis et virtutibus positivis, cum sola habituali averseione a Deo, ita semper erant aversei habitualiter a Deo, neque proficiant in virtutibus, nisi forte admodum imperfecte pro ratione imperfectæ cognitionis, quam in eo statu, ut diximus, assequuntur.

Quartam rationem adjuungere placet proprie adversus Pighium et Catharinum ex absurdo, quod ex eorum opinione consequitur. Nam si verum esset, quod ipsi scribunt, parvulos cum originali peccato decedentes, non solum carituros omni dolore, tum interno, tum externo, sed etiam beatos ac felices in quodam veluti terrestri paradiso perpetuo vitam acturos, plenos sapientia et virtutibus sua sorte optime contentos, Deum toto corde diligentes et laudantes, Angelorum denique consortio et revelationibus sepe fruentes, si hæc, inquam, vera essent, sequeretur infantes melioris conditionis esse, quia peccaverunt in Adamo, quam si in puris naturalibus decedissent. Non enim tanta debentur hominibus in puris naturalibus in infantia decedentibus. Itaque parvuli isti præmium ex peccato referrent.

Sequeretur deinde parvulos debere baptizari ut adoptionem divinam adepti admittantur ad regnum cælorum, non aut quia periculum sit ne damnentur et pereant. Nihil enim eis adest mali præter carentiam visionis Dei, et nihil cisdem boni deest, nisi visio Dei, hoc est possessio regni cælestis.

Atqui hæc est ipsa hæresis Pelagiana, nam ut sanctus Augustinus testatur in lib. 1. de origine animæ c. 9. non timebant Pelagiani parvulis damnationem, si non baptizarentur,

sed a regno exclusionem; ubi per damnationem non intelligit August. exclusionem a regno, sed aliquid aliud, nam si exclusio, esset damnatio, qui exclusionem timebant non baptizatis, damnationem quoque eisdem pariter timeissent. Quare idem August. lib. de hæres. cap. 88. scribit, parvulos secundum hæresim Pelagii Baptismo indigere, ut regeneratione adoptati admittantur ad regnum Dei, et non ut non pereant, sed ut de bono transferantur ad melius.

Nos igitur, ut a Pelagianorum errore, quam longissime recedamus, nullam tribuimus parvulis sine Baptismo vitam beatam, eosque baptizandos asserimus, non tantum ut a regno Dei non excludantur, sed etiam ut a peccato liberati, a potestate Satanae, et ab inferni carcere pariter liberentur, et vitam, ac requiem percipiant sempiternam.

CAPUT III.

Respondetur ad objectiones contra doctrinam capitis superioris.

Sed opera pretium erit respondere ad objectiones aliquas Ambrosii Catharini, quas, ille opponendas putavit doctrina veterum Patrum, quam nos cap. superiore defendimus. Omittam argumenta, quibus ille probare nititur, parvulos non puniendos igne gehennæ (id enim etiam nos probabimus in sequenti capite) et ea solum adducam, quibus effecisse se putat, parvulos non semper futuros in damnatione mortis, nec semper habituros sedem in locis subterraneis, et denique felicem, ac beatam vitam acturos extra regnum cælorum.

Prima igitur ejus objectio talis est: « Quod, inquit, æterna damnatio non sit secundum omnem penam, factum est per Jesum Christum Dominum nostrum, qui venit peccatum illud sustinere, sicut enim dictum est a Paulo, sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem; sic et ab eodem dictum est, ita et per unius justitiam in omnes homines in justificationem vite. Non quod velim dicere, quod si pueri, nisi applicetur eis vita per Jesum Christum in Sacramento, justificentur ad vitam æternam. Absit hæresis, sed non perpetuæ subduntur condemnationi mortis; quia et pro illis ultimo loco inimica destruetur mors, neque sub

diaboli perpetuo potestate erunt. Quia et pro illis ejectus erit diabolus foras in die novissimo, ut nihil juris habeat ulterius in illos. Itaque ergo damnatio ob illud peccatum non erit perpetua. »

Respondeo: hæc argumentatio Catharini, primum repugnat expressis testimoniis Patrum, quæ in cap. superiore citavimus. Deinde sequitur ex ea, ut si damnatio parvulorum non sit æterna, eadem ratione damnatio majorum non videatur æterna. Nam quod ipse dicit, Christum venisse, ut tolleret peccatum originis, et propter Christi justitiam omnes justificari, et in novissimo die inimicam mortem perituram, et diabolum foras eiciendum, æque valet in majoribus ac parvulis. Christus enim venit omnia peccata tollere: *Dedit enim semetipsum redemptionem pro omnibus*. 1 Timot. 2 (1). *Et ipse est propitiatio pro peccatis totius mundi*. 1 Joan. 2 (2). Propter ejus justitiam omnes non solum parvuli, sed etiam adulti justificabuntur. Nam iudicium quidem ex uno, delicto videlicet, in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in justificationem, inquit Apostolus ad Rom. 5. et inimica destruetur mors, pro omnibus omnino non solum parvulis, sed etiam majoribus; omnes enim resurgent, etiam gravissimi peccatores. Denique et diabolum eiciendum foras, sed Scriptura nusquam indicat, eum deinceps habiturum potestatem in majores, non autem in parvulos.

Itaque si conclusio illa, damnationem videlicet non fore perpetuam, vera est de parvulorum damnatione, vera etiam erit de damnatione majorum. Quod si damnatio peccatorum non sit æterna, dubitari etiam poterit de beatitudine Sanctis promissa, ne forte non sit æterna, ut S. Augustinus colligit lib. xxi. de civit. Dei cap. 24. Sed his omissis respondeamus breviter ad argumentum.

Quod igitur Catharinus dicit, Christum venisse, ut peccatum originis tolleret, verum est quoad efficaciam, quia ut ex Joanne citavimus, ipse est propitiatio pro peccatis totius mundi; a multis tamen non tollitur hoc peccatum, quia non applicatur eis prelium redemptionis. Instrumentum enim applicationis pro parvulis nullum est, præter Baptismum; proinde sine Baptismo decedentes, expertes sunt redemptionis.

Quod addit, scriptum esse, « Per unius

justitiam in omnes homines in justificationem vite », verissimum quoque est: sed intelligitur ex communi Catholicorum sensu atque consensu, non in omnes simpliciter, sed in omnes, qui ex Christo per Baptismum renascuntur. Sicut enim omnes, qui nascuntur ex Adamo, damnantur; ita omnes qui renascuntur in Christo, justificantur; quare ad parvulos non baptizatos nihil hoc testimonium pertinet.

At in novissimo etiam pro parvulis inimica destruetur mors. Si hic locus de resurrectione simpliciter intelligatur; destruetur quidem mors pro omnibus damnatis, quia omnes resurgent, sed non propterea desinent esse in morte æterna; nam resurgent non ad resurrectionem vite, sed ad resurrectionem iudicii, ut Dominus dicit Joan. v. hoc est, resurgent, ut miseri semper in damnatione vivant, et ut mors eorum nunquam moriatur.

Sin autem, quod probabilius videtur, verba illa, « inimica destruetur mors, » intelligatur de resurrectione ad veram vitam, nihil hæc promissio ad parvulos pertinet. Resurrectio enim ad veram vitam, fidelium tantum erit atque Sanctorum, ut S. Augustinus affirmat in epist. 146. ad Cosentium, qui etiam in epistol. 28. ad Hieron. parvulos in eorum numero ponit, qui resurgent non ad resurrectionem vite, sed ad resurrectionem iudicii, id est, damnationis.

Denique quod assert Catharinus de ejectione diaboli, nihil omnino probat; nam ut supra ostendimus multis testimoniis, diabolus non eicitur foras, nisi per Baptismum, cujus rei signum est, quod in universa Ecclesia ex antiquissima traditione parvuli baptizandi exorcizantur et exsufflantur.

Altero objectio Catharini pugnat pro tertio loco infantibus assignando, ex cap. 12. Daniel, ubi see legitur: *Et multi de his, qui dormiunt in terra pulvere, evigilabant, alii in vitam æternam, alii in opprobrium, ut videant semper* (3). Attendite, inquit Catharinus, « non dicit, omnes qui dormiunt, sed multi de his qui dormiunt, ut clare innuat, superesse aliquos dormientes, qui nec in vitam æternam, nec in opprobrium æternum vigilaturi sunt. Hi autem quatenus esse possunt, nisi pueri isti? Alioqui dicit nobis contradicentes, quinam hi sint. Certe hic locus irrefragabiliter contra eos concludit. »

(1) Timoth. II. 6. — (2) I Joan. II, 2. — (3) Dan. XII.

Respondeo, S. Augustinus lib. xx. de civ. Dei c. 23. et Theodoret. in comment. hujus loci, nos admonet, vocem illam, « multi, » positam esse hoc loco pro voce, « omnes, » quia re vera multi erunt, qui resurgent, cum omnes resurgent. Simile est illud ad Roman. v. *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi* (1). Quos multos vocavit, etiam omnes vocat, cum ait: *In quo omnes peccaverunt*. Et: *Per unius delictum in omnes homines in condemnationem* (2). Simile est etiam quod habetur Gen. xvii. *Patrem multarum gentium constitui te* (3). De quibus gentibus rursus dicitur cap. xviii. et xxii. *In semine tuo benedicentur omnes gentes terrae*.

Adde quod S. Augustinus loco notato, S. Ambrosius in 1. Psal. et S. Hieronymus in cap. 26. Isai. dicunt, locum istum Dan. idem omnino significare, quod multo post Dominus expressit Joan. v. cum ait: *Omnes, qui in monumentis sunt audient vocem filii Dei, et procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vite qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicii* (4). Ubi videmus, a Domino ipso declaratum esse, per multos dormientes in terrae pulvere intelligendos esse omnes, qui in monumentis sunt, id est, omnes mortuos. Non igitur irrefragabiliter hic locus contra eos concludit, qui negant parvulos extra caelum, et gehennam, sedem quamdam tertiam post iudicium habituros.

Tertia obiectio: « Si verum fuerit, inquit Catharinus, quod Augustinus ad Renatum scripsit, videlicet his pueris medium assignare locum inter gehennae supplicium, et caelorum regnum, haeresim esse Pelagianam; consequens est, ut omnis schola haeresim Pelagianam defendat. At cur non potius fateamur, quod Augustinus humani aliquid passus est, et excessit in dogmate? »

Respondeo: S. Augustinus in lib. ad Renatum, qui est primus de origine animae, cap. 9. non dicit, esse Pelagianam haeresim, assignare parvulis medium locum inter Gehennae supplicium et caelorum regnum, sed inter damnationem regnumque caelorum. Parvulos autem vere esse damnatos, ac per hoc non habere medium locum inter damnationem, regnumque caelorum, non solum Apostolus dicit ad Rom. v. et omnis schola contra Pelagianos defendit, sed ipse etiam Catharinus in illo ipso suo libello confirmat.

Sic enim loquitur in responsione ad primum argumentum: « Fateor, inquit, quod nemo secundum fidem negare potest, omnes in Adam peccasse, et ideo pueros omnes illud vitium contrahere, ac secum ferre damnationem. »

Sed esto scripsisset Augustinus in libro ad Renatum, non posse assignari parvulis medium locum, nisi ex sententia Pelagianorum, inter gehennae supplicium, et caelorum regnum; quod vere scripsit in serm. 14. de verbis Apostoli, et alibi: non propterea consequens erit, ut omnis schola haeresim Pelagianam defendat. Nam tametsi Theologi Scholastici in eo fere conveniant, ut parvuli sine Baptismo decedentes non patiantur poenam sensibilem ignis corporalis; tamen aperte docent, ut nos supra citavimus, eos in inferno esse, et poenam damni perpetuo lueri; ac per hoc non assignant illis medium locum inter gehennae supplicium, et caelorum regnum. Sed in ipsa gehenna mitiore poena quam caeteros puniendos esse confirmant. A qua sententia ne ipse quidem Augustinus multum abhorret. Non igitur Augustinus aliquid humani passus esse, aut excessisse in hoc dogmate censendus est; sed illi plane humanum aliquid patiuntur, et excedunt, qui parvulos in superiore parte terrae, quasi in terrestri paradiso collocant, eosque beatos ac felices dicunt.

Quarta obiectio: « Quia non erat conveniens, inquit Catharinus, ut quidquam fraudaretur suo fine, id est, illo qui ei secundum naturam competit: idcirco parvulos ea manebit felicitas, quam homini dignum est competere, ut homo est. Ergo istis pueris, qui humanam naturam sine crimine habebunt, illa, quae humanae naturae convenit, et quodammodo ipso jure debetur felicitas, dabitur. Noscent ergo quatenus naturalis cognitio se extendere poterit, Dominum Deum et substantias separatas longe super omnes Philosophos. Non enim ullum habebunt impedimentum ex corpore, neque interius, neque exterius, et in aeternum viventes proficient quasi in immensum. »

Respondeo: Multa sunt in hac ratiocinatione, quae merito negari et reprehendi possunt. Primum, falsum est, non esse conveniens, ut quidquam fraudetur suo fine. Quin potius conveniens est, ut summus provisor omnium rerum, dirigat quidem omnia

ad suum finem, sed tamen aliqua ab eo sine excedere permittat; vide sanctum Thom. in quaest. 22. art. 2. et quaest. 23. art. 3.

Deinde falsum est, parvulos sine Baptismo decedentes, naturam humanam habere sine crimine, nisi per crimen actuale peccatum intelligi velis. Sed quid sit de nomine, certum est, parvulos naturam habere peccato depravatam, et esse filios irae, ac per hoc nullo jure deberi eis felicitatem.

Denique falsum est, naturalem esse felicitatem, vivere in aeternum, cum corpore penitus immortalis, proficere in immensum, nullum impedimentum ex corpore habere, intelligere Deum et substantias separatas supra omnes Philosophos, idque sine labore, sine doctore, sine libris, alisque discendi instrumentis. Nihil enim horum natura humana perse requirit, quin potius naturale est homini corpus habere mortale, cibo ac potu indigere, pendere a sensibus, corporalibus in scientiis acquirendis non sine magno labore ad intelligentiam, quamvis exiguam, ac tenuem rerum incorporearum pervenire.

Quare non resurgit parvuli, de quibus loquimur, ad vitam immortalem, quod ita postulat eorum natura, vel quod ipsis id valde utile sit futurum, sed ut justitia Dei in eorum perpetua damnatione cernatur. Et ideo corpus habebunt, immortale quidem, sed non impassibile, non spirituale, non gloriosum: mentem quoque habebunt, non quidem actuali peccato inquinatam, sed habitualiter a Deo aversam, nullisque scientiis, aut virtutibus ornatam.

Quinta obiectio: « Cum non sint futuri, inquit Catharinus, proprie exules a regno Dei, sed relegatis magis similes, probabile mihi videtur, quod non carebunt Angelicis revelationibus et visitationibus etiam eorum, qui erunt in caelis, qui sic recreabunt eos, et solabuntur, ut praeter divinae visionem majestatis, nihil eis deesse intelligamus. »

Respondeo: Inter exulem, et relegatum ea differentia constituitur l. 2. ff. de penis, ut exules jus civitatis amittant, relegati retineant. Quare si parvuli non baptizati, non exules a regno Dei, et civitate sancta Hierusalem caelestis, sed relegati dicendi sint, id sequetur, ut ejusmodi parvuli, cives Sanctorum, domestici Dei, filii regni, et membra corporis Christi haberi debeant; nam cum Ecclesia, quae est in caelis, nunc civitas sancta,

nunc domus Dei, nunc caelorum regnum, nunc etiam corpus Christi esse dicantur, qui cives Sanctorum sunt, idem domestici Dei, filii regni, et membra Christi nominantur. At quis ferat Catholicus, ut homines sipe fide et Baptismo dicantur membra Christi? et filii irae sint filii regni? et qui scripti non sunt in libro vitae, sint etiam post hanc vitam cives Sanctorum, et domestici Dei?

Non igitur relegatis, sed plane deportatis similes sunt parvuli sine Baptismo decedentes, et in locis subterraneis longissime a sancta civitate constituti, neque Angelorum, neque hominum beatorum visitatione fruuntur. Hic plane locum habet, quod scribit S. Augustinus in lib. 1. de peccatorum meritis et remissione, cap. 23. et relatum est in decreto de consecratione, dist. 4. can. Nulla. « Nulla ex nostro arbitrio praeter Baptismum Christi, salus aeterna promittitur infantibus, quam non promittit Scriptura divina humanis omnibus ingenis praeferenda. »

Sexta obiectio: « Probabilissimum, inquit, judicavi, quod quidam dicunt, habitationem eorum fore super hanc terram, quia locus est proprius hominum, ubi contemplantur opera Dei. » Et hoc aspexit forsitan, qui dixit: *Caelum caeli Domino, terram autem dedit filiis hominum*. Et fortasse hoc est etiam quod dixit Apostolus: « Instaurata per Jesum omnia quae in caelis et quae in terra, id est, quae caelestem habitationem habebunt, et quae terrenam. »

Respondeo: non est de rebus, quae pendunt a divina voluntate, aliquid asserendum, nisi Deus ipse in Scripturis sanctis tale aliquid revelaverit. Scripturae autem, ut sanctus Augustinus, a nobis supra citatus, saepius observavit, nusquam tradunt, post diem iudicii futuras hominum sedes, nisi duas, unam in caelo cum Angelis, alteram in inferno cum demonibus, quae sunt etiam duae civitates, Hierusalem et Babylon, et de quibus tam multa scribit idem Augustinus in libris de civitate Dei. Quare superior terra facies proprius est hominum locus, dum mortales sunt, et egent aere ad respirationem, et fructibus terrae ad alimentum, et pro hoc tempore loquitur Psalm. *Caelum caeli Domino, terram autem dedit filiis hominum* (1); immortalibus autem pro ratione meritorum caelum potius, aut gehenna conveniet.

Quod autem Apostolus ad Ephes. cap. ii

(1) Rom. V, 19. — (2) Gen. XVII, 5. — (3) ibid. XXII, 18. — (4) Joan. V, 28.

(1) Psalm. CXIII, 16.

scribit, Christum instaurasse quæ in cælis, et quæ in terra sunt, significat per Christum reparatas in celo Angelorum ruinas, et in terra genus humanum de captivitate redemptum. S. Augustinus in Enchirid. cap. 62. « In ipso, inquit, instaurantur quæ in cælis sunt, cum id, quod inde in Angelis lapsum est, ex hominibus redditur; instaurantur autem quæ in terris sunt, cum ipsi homines, qui predestinati sunt ad æternam vitam, a corruptionis vetustate liberantur. »

Alia est expositio sancti Hieronymi in hunc locum, qui pro « instaurare, » legit, « recapitulare, » et sensum esse vult, in Christi cruce omnia mysteria diversis temporibus prædicta, vel figurata, ad unam veluti summam esse revocata. S. Joannes Chrysostomus aliam adfert expositionem, et quidem valde consentaneam verbis Apostoli: verbum enim Græcum *ἀνακατασκευάζει*, exponit, reducere ad unum caput, ut sententia hujus loci sit, factum esse per mysterium incarnationis, ut cælestia, et terrena, id est Angeli et homines, unum caput, id est, Christum, habere inciperent, cum antea propter hominum peccata sejuncta, et separata essent a terrenis cælestia. Quod aliis verbis idem Apostolus ad Colossens. cap. 1. scribit, cum ait: *Pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt* (1).

Septima objectio: « Est alia ratio, inquit Catharinus, per hoc non rejicienda, quam docti quidam induxere: Quoniam cum terra hæc mansura sit in æternum, et purgator, et pulchrior, sicut scriptum est: Et vidi cælum novum, et terram novam; sicut autem cælum non nude pro celo sumitur, absque habitatore, ita nec terra. Et vere valde incongruum videtur, locum talem et tantum fore perpetuo vacuum sine habitatore; et similiter terrenos homines carere habitatione sua propria, quæ est terra hæc, nam sub terra manere tales, minus conveniens eorum conditioni videtur. »

Respondeo: terra quidem manebit in æternum, et purgator, sed aquis (ut supra diximus) undique cooperta, et ideo non erit conveniens habitationi hominum. Porro cælum novum omnino sine habitatore intelligitur, nisi quis velit post judicium aut demones, aut aves in celo hoc degere. Neque enim de celo sydereo, sed aereo sermo est. Hoc enim cælum innovabitur, et purgabitur,

cum, ut loquitur S. Petrus in epist. 2. cap. ult. *Cæli ardentes soleantur* (2). Quod si parum conveniens esset, terram perpetuo vacuum hominibus permanere, eadem ratione parum esset conveniens, aquam piscibus, et aerem avibus perpetuo caritarum. Denique conditioni hominum damnatorum optime convenit locus sub terra, id est, carcer, sive ergastulum inferorum.

Octava objectio: « Quod si nunc animæ tenentur in limbo, sicut olim sancti Patres de-ferentis sunt, qui locus sub terra esse merito creditur, hoc illi originali peccato datur infernum usque ad diem magne resurrectionis. Quando enim totum Christi corpus resurrexerit, scilicet in Sanctis suis, tunc aquum erit et ipsos potiri perfectione sua. »

Respondeo: Si animæ parvulorum sine Baptismo decedentium, in penam originalis peccati delinuntur in limbo subterraneo; et peccatum illud nunquam dimittetur, ut Catholici omnes constanter credunt, certe sequitur, animas eorum parvulorum ex limbo illo subterraneo nunquam egressuras. Porro cum totum Christi corpus resurrexerit, resurgent etiam et damnati omnes, tum pusilli, tum magni. Sed non ideo resurgent, ut ibi sint animæ, ubi fuerant corpora, sed contra ut ibi sint corpora, ubi fuerant animæ. Sequentur corpora sua animas, sive in cælum, sive in infernum.

Objectio ultima, quamvis non ultimo loco posita, sumitur ex Augustino, qui in lib. III. de libero arbitrio, cap. 23. sic ait: « Quis novit quid parvulus, quorum cruciatibus duritia majorum contunditur, aut exeretur fides, aut misericordia probatur, quis, inquam, novit, quid ipsis parvulis in secreto judiciorum suorum bonæ compensationis reservet Deus? »

Respondeo: Idem S. Augustinus in epist. 28. ad Hieronymum explicat hæc sua verba, ac dicit, ea se protulisse pro infantibus baptizatis, non autem pro iis, qui sine peccati originalis remissione decedunt.

CAPUT IV.

Refellitur quinta opinio, atque asseritur, parvulos sine Baptismo decedentes, non puniendos pena sensus, sive ignis sensibilis.

Excussimus primam et secundam sententiam, easque ex divinis litteris, et Ecclesiastica traditione refutavimus. Nunc ad aliud extremum, id est, ad Quintam sententiam accedemus, quæ tantum abest, ut parvulis sine Baptismo decedentibus, vitam æternam promittat, ut etiam eos omni genere pœnæ, tum dampni, tum etiam sensus, et in animo, et in corpore puniri velit. Quæ quidem sententia non videtur aperte ab Ecclesia Catholica reprobata; rejicitur tamen passim in scholis, et nobis etiam probabilis esse videtur. Itaque sequentibus argumentis refutari potest.

Primum sumitur ex divinis litteris. Legimus enim in Apocalyp. cap. XVIII. *Quantum se gloriificavit, et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum* (1). At parvuli nulla se ratione gloriificaverunt, neque in deliciis ullis fuerunt; nullum igitur merentur tormentum et luctum. Item Isai. ult. et Marc. IX. conjungitur ignis cum verme: *Vermis, inquit, eorum non morietur, et ignis non extinguetur* (2). Constat autem parvulos nullam passuros penam ex morsu vermis, id est, ex conscientia mali operis animum pungente, atque affligente; igitur credibile etiam est, nullam esse passuros ignis materialis penam.

Alterum argumentum sumitur ex epistola decretali Innocentii III. Pontificis gravissimi, atque doctissimi, quæ habetur in lib. III. decretalium, tit. de Baptismo, et ejus effectu, cap. Majores, ubi legimus, peccati originalis penam esse carentiam visionis divine, actualis autem gehennæ perpetuæ cruciatum. Quo loco per cruciatum gehennæ non potest intelligi nisi pena sensus, quæ opponitur pœnæ dampni. Neque repugnat hæc sententia testimoniis Patrum, qui scriperunt, parvulos æternis pœnis in gehenna torqueri. Illi enim penam gehennæ accipiunt pro generali supplicio, quod tum ad penam dampni, tum ad penam sensus, tum ad utramque simul referri potest. Innocen-

tius autem gehennæ cruciatum non pro genere infernalium pœnarum, sed pro altera specie usurpare maluit.

Terium argumentum sumitur ex testimoniis sanctorum Patrum, quæ non possunt rectius conciliari cum testimoniis, quæ sunt a nobis supra citata, quam si dicamus, parvulos non pati in gehenna penam sensus, sed solum dampni.

S. Gregorius Nazianzenus, vir sine controversia doctissimus, et in fidei dogmatibus integre conservandis diligentissimus, oratione in sanctum lavaerum, ante mediam, tria genera hominum sine Baptismo decedentium esse dicit, quorum alii Baptismum contempserint, alii ex negligentia propria amiserint, alii, hoc est, infantes, aliorum negligentia illo caruerint. De horum omnium pœna post hæc vitam ita pronuntiat: « Existimo, inquit, futurum, ut primi quidem cum aliorum scelorum, tum etiam Baptismi contempni pœnas lauant: alii autem pœnas quidem, sed leviores pendant, ut qui non tam animi pravitate, quam stultitia a Baptismo aberraverint; postremi denique nec cælesti gloria, nec supplicii a justo judice afficiantur, ut pote qui licet Baptismo consignati non fuerint, improbitate tamen careant, atque hanc jaeturam passi potius fuerint, quam fecerint. Neque enim quisquis supplicio dignus non est, protinus honorem quoque meretur. Quemadmodum nec quisquis honore indignus est, statim etiam penam promeretur. » Non negat hic sanctus Doctor, parvulos plecti pœna dampni, sed potius id fateatur, cum ait, eos esse cælesti honore indignos: negat autem eos plecti alia pœna, quæ dicitur sensus, quoniam ea proprie improbitari debetur, qua illi careant.

S. Ambrosius, vel quisquis auctor fuit commentariorum in epistolas S. Pauli, quæ Ambrosii nomen ferunt, explicans cap. 5. ad Roman. scribit, non omnes in Adamo, tanquam in massa, peccasse, et tamen paulo in inferis adjungit, neminem puniri morte secunda in gehenna, nisi eam sibi propriis malis actibus acquirat. Ubi cum fateatur, omnes peccasse, non potest negare omnes quoque pariter puniendos, nisi remissionem obtineant. Sed certum pœnæ genus ab illis removet qui nihil propriis actibus meruerunt. Illud autem pœnæ genus non potest esse aliud, nisi pœna sensus.

(1) Coloss. 1, 20. — (2) Pet. III, 12.

(1) Apoc. XVIII, 7. — (2) Isai. LXVI, 24; Marc. IX, 43.

S. Augustinus lib. iii. de libero arbitrio, cap. 23. « Dicunt, inquit, qualis in futuro, iudicio deputabitur, cui nec inter justos locus est, quoniam nihil recte fecit; neque inter malos, quoniam nihil peccavit? quibus respondetur ad universalis complexum et totius creaturæ, vel per locos, vel per tempora ordinatissimam connexionem non posse superfluo creati qualemcumque hominem, ubi solum arboris nullum superfluo creatur: sed sane superfluo quæri de meritis ejus, qui nihil meruerit, non enim metuendum est, ne vita esse poterit media quædam inter recte factum atque peccatum, et sententia iudicis media esse non possit, inter præmium, atque supplicium. »

Hanc sententiam S. Augustinus nosquam, quod ego quidem legerim, retractavit. Et tamen si hoc faciendum esse censisset, habuit magnam occasionem, tum in 1. lib. Retractionum, cap. 9. ubi diligenter examinavit hos libros, tum in epist. 28. ad Hieronymum, ubi disputat de parte quadam hujus ipsius cap. 23. in quo habentur verba, quæ paulo ante citavimus. Neque vero in his verbis sanctus Augustinus tribuit parvulis medium locum inter cælum et infernum, sed mediam sententiam inter præmium, quod debetur iis, qui propria voluntate boni aliquid meruerunt, et supplicium, quod iis debetur, qui propria voluntate poenam sibi ipsi pepererunt. Quare parvuli sine Baptismo decedentes non ecebant supplicio communi peccato originali et actuali, quibus amittitur gratia Dei, quæ poena est carentia visionis divinæ; sed liberi erunt ab ea poena, quæ propria est peccati actualis, quæ poena ignis, sive sensus appellatur.

Rursus idem Augustinus lib. v. in Julianum, cap. 8. sic loquitur: « Ego autem non dico parvulos, sine Christi Baptismate morientes, tanta poena esse plectendos, ut eis non nasci potius expediret. » Et infra: « Quis dubitaverit parvulos non baptizatos in damnatione omnium levissima futuros? quæ, qualis erit et quanta erit, quamvis definire non possim, non tamen audeo dicere, quod eis, ut nulli essent, quam ut ibi essent, potius expediret. »

Ex hoc loco Duo quædam colligimus, quæ ad rem nostram multum pertinent. Habemus primum, non fuisse animum sanctum Augustinum pronuntiare de parvulis morientibus sine Baptismo sententiam illam Domini: *Melus erat ei, si natus non fuisset homo ille:*

cum tamen ea sententia de illis omnibus pronuntiare posse videatur, qui sempiterno igne in gehenna cruciantur. Deinde intelligimus, S. Augustinum nunquam affirmare voluisse parvulos illos, in specie, torqueri poena sensus, sed tantum in genere poenam aliquam sustinere. Non enim dicit solum, se definire non posse, quanta sit ea poena, quod referri potuisset ad solam magnitudinem, sed ait: « Quæ, qualis, et quanta sit, definire non possum. » Quæ verba satis aperte indicant, de ipsa specie poenæ Augustinum fuisse incertum. His accedit Petrus Lombardus cum omni schola Theologorum, qui in 4. sent. dist. 33. communi consensu docent, parvulos sine Baptismo morientes puniri apud inferos poena damni, non autem poena sensus, ac per hoc liberos esse omnino a supplicio ignis corporalis.

Quartum argumentum sumitur a ratione. Prima ratio. Peccatum originis non tollit in homine ordinem naturalem, sed supernaturalem, conversionem videlicet ad Deum per donum gratiæ supernaturale. Igitur æquum est, ut poena peccati originalis sit privatio boni supernaturalis, qualis est carentia visionis Dei, non autem inflictio poenæ sensibilis, quæ naturam ipsam ledit.

Secunda ratio. Propter habituales carentiam virtutum, et habituales pronitatem ad vitia, nemo puniri solet poena positiva, ac sensibili, sed solum propter culpam actualem, non enim suspenduntur a magistrato, qui carent habitu justitiæ; vel qui proni sunt ad furta, sed qui re ipsa furantur: possunt tamen qui carent virtutibus, et e contrario proni sunt ad mala, rejici tanquam indigni ab aliqua dignitate adipiscenda. Ad peccatum originis est culpa solum habitualis; sunt enim infantes propter id peccatum habitualiter aversi a Deo, et habitualiter proni ad concupiscendum contra rationem; igitur rejici possunt tanquam indigni a cælesti beatitudine audeunda, non tamen puniri debent supplicio ignis, et sulphuris, qui sunt poenæ sensibiles, ac positive.

Tertia ratio. Propter originale peccatum non iungitur in Ecclesia hominibus baptizandis, quamvis adultis, ulla satisfactio poenalis; neque jubentur ejusmodi homines propter id peccatum, ullam animo tristitiam, doloremve concipere: igitur credibile est, nullam ei respondere sensibilem poenam in sæculo futuro, sed carentiam tantum, ut supra dictum est, beatitudinis sempiternæ.

CAPUT V.

Respondetur ad objectiones contra doctrinam capituli superi ris

Sed objici possunt, ac solent, nec pauca, nec levia argumenta adversus ea, quæ diximus cap. superiore.

Prima objectio, Matth. iii. præcursor Domini de ipso Domino ita loquitur: *Cujus ventitabrum in manu ejus, et permandabit aream suam, et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili* (1). Sed parvuli sine Baptismo decedentes non sunt grana in horreum inferenda, igitur paleæ ignis inextinguibilis pabulum futura.

Respondeo: hæc parabola nihil omnino ad parvulos pertinet. Siquidem area nihil est aliud nisi Catholica Ecclesia, in qua sunt boni malis admixti, ut grana paleis, omnes tamen fideles, nulli infideles, ut sanctus Augustinus docet in libro contra Donatistas, post collationem cap. 10. parvuli sine Baptismo, non sunt in area, ac per hoc neque inter frumenta, neque inter paleas numerantur.

Secunda objectio, Matth. iii: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur* (2). At parvuli fructum bonum non fecerunt, et plane inutiles in hoc mundo fuerunt; igitur excisi in ignem mittentur.

Respondeo: loquitur Scriptura de adultis, qui fructum facere cum possent, minime fecerunt. Nam etiam arbores ante unam diem, vel alteram plantatæ non mittuntur in ignem, etiamsi fructum non ferant.

Tertia objectio, Matth. xiii: *Sic erit in consummatione sæculi, exhibent Angeli, et separabunt malos de medio justorum, et mittent illos in caminum ignis* (3). At parvuli sine Baptismo justii non sunt, sed mali et peccatores.

Respondeo: verba citata conclusio sunt parabola de sagena missa in mare, bonos et malos pisces congregante. Porro sagena illa non mundum universum, sed Ecclesiam tantum significat, in qua sunt homines boni et mali, sed fideles et baptizati, ut S. Augustinus explicat lib. supra citato, contra Do-

natistas, post collationem cap. 4. illa igitur verba: *Separabunt malos de medio justorum, et mittent illos in caminum ignis*, ad infantes non pertinent, qui in sagena Ecclesiæ nunquam fuerunt.

Quarta objectio, Matth. xxv: *Omnibus qui a sinistris erunt, id est, omnibus malis dicitur: Ite maledicti in ignem æternum* (4). Iudicium hoc sine dubio universale erit, igitur etiam parvuli adesse cogentur. Non erunt autem parvuli a dextris: nam alioqui regnum cælorum possiderent; erunt igitur a sinistris, et sententiam illam accipient: *Ite maledicti in ignem æternum*.

Respondeo, iudicium universale erit, et omnes omnino aderunt pusilli cum magnis, fideles cum infidelibus, justii cum peccatoribus. Sed non eadem forma omnes judicabuntur; in Evangelio autem Matth. xxv, solum describitur forma, qua judicabuntur ii, qui in Ecclesia sunt, atque ita hic locus ad parvulos non pertinet, qui in Ecclesia non sunt.

Describi vero solum formam iudicii eorum, qui sunt in Ecclesia, perspicuum est, Primum ex Augustino libro citato contra Donatistas, cap. 4. et libro de fide et operibus, cap. 45. et in questionibus ad Dulcimum, quæst. 4.

Deinde ex ipsius Evangelii verbis; comparat enim Dominus bonos et malos ovibus et hædis qui in eodem grege ejusdem pastoris numerantur. Constat autem gregem unius pastoris nihil esse aliud nisi Ecclesiam, in qua sunt boni et mali, sed Christiani. Infideles enim lupis potius, et canibus quam hædis in Scripturis comparari solent. Illa etiam ratio æterni supplicii: *Esurivi enim et non dedistis mihi manducare, etc.*, satis aperte indicat, istam iudicii formam ad solos fideles esse referendam, quippe qui non arguantur, quod rectam fidem non habuerint, sed quod opera fidei non ostenderint.

Denique cum Evangelium ad solos fideles pertineat, neque enim fidem habent Evangelio, nisi fideles: non erat opus in Evangelio describere formam, qua judicabuntur infideles, sed satis fuit in genere dixisse: *Qui non crediderit, condemnabitur* (5). Marc. ult. Et: *Qui incredulus est filio, non videbit vitam* (6). Joan. iii. Et de parvulis: *Unus delictio in omnes in condemnationem*. Rom. v. (7).

(1) Matth. III, 42. — (2) Matth. III, 40. — (3) Matth. XIII, 49. — (4) Matth. XXV, 41. — (5) Marc. XVI, 46. — (6) Joan. III, 36. — (7) Rom. V, 18.

At, inquit, S. Augustinus ser. 44. de verbis Apostoli, ex hoc loco Math. xxv. probat adversus Pelagianos, parvulos sine Baptismo defunctos, ituros in ignem æternum, eo quod ad sinistram pertineant, cum in dextera nulli sint nisi justis, et nullus sit tertius locus præter dexteram et sinistram. Respondeo: ex loco Evangelii Math. xxv. tantum colligitur, ut diximus, forma in specie, qua judicabuntur mali Catholici: tamen potest etiam colligi, omnes omnino peccatores futuros in sinistra, et sententiam damnationis accepturos. Nam iudicium universale erit, et mali Catholici ideo erunt in sinistra, quia ibi erunt demones et infideles, et omnes operarii iniquitatis. Sic enim legitur Luc. xii. *Quod si dixerit servus ille in corde suo, non servam facit Dominus meus venire, et ceperit percutere servos et ancillas, edere et bibere, et inebriari, veniet Dominus servi illius in die qua non sperat, et hora qua nescit, et dividet eum, partemque ejus cum infidelibus ponet* (1). Atque hoc solum probare volebat S. Augustinus in serm. 44. de verbis Apostoli, nimirum parvulos non habituros vitam æternam, sed futuros in sinistra, et damnandos.

Itaque cum dicit, eos ituros in ignem æternum, accipit ignem æternum pro loco inferni, ubi est ignis æternus, sive pro damnatione, non autem proprie pro certa pœnæ specie, sive qualitate, nam disertis verbis lib. 5. in Julianum, cap. 8. scripsit, se definire non posse qualis, et quanta sit futura pœna, qua plectentur parvuli, sine Baptismo Christi morientes.

Quinta objectio, Apocalyp. 20: *Beatus et sanctus, qui habet partem in resurrectione prima: in his secunda mors non habet potestatem* (2). Et infra, ut etiam cap. xxi. *Mors secunda dicitur esse stagnum ignis, et sulphuris*. At parvuli non habent partem in resurrectione prima: igitur in eis potestatem habet mors secunda, que est, ut diximus, stagnum ignis et sulphuris. Rursus in eodem cap. 20. describitur universale iudicium, in quo judicabuntur omnes, pusilli et magni, secundum opera ipsorum, et tandem concluditur his verbis: *Qui non est inventus in libro vite scriptus, missus est in stagnum ignis*. Certum autem est, parvulos in peccato originali defunctos, non esse in libro vite scriptos.

Respondeo: posset fortasse responderi, in his locis Scripturam non loqui nisi de adul-

tis, qui secundum opera propria judicandi erunt. Nam in eodem cap. xx. scriptum est: *Et libri aperti sunt, et iudicati sunt mortui ex his, que scripta erant in libris, secundum opera ipsorum* (3). Et cap. xxi. declarat Scriptura, qui sint mittendi in stagnum ignis, et ait: *Timidis, et incredulis, et execratis, et homicidis, et fornicatoribus, et veneficis, et idololatriis, et omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure, quod est mors secunda* (4). Sed certe probabilius est, sententias istas esse generales. Nam ideo in cap. 20. dicitur, pusillos et magno stetit ante thronum judicandos; et undique mortuos esse advocatos; et proposito illa: *« Qui non est inventus in libro vite scriptus, etc. »* ad prædestinationem æternam pertinet, que non minus infantes, quam adultos complectitur.

Denique sanctus Augustinus in lib. vi. in Julianum, cap. 4. docet, parvulos etiam judicandos in die iudicii, secundum ea que gesserunt in corpore juxta illud Apostoli ii. ad Corinth. v: *Ut referat unusquisque sicut gessit, sive bonum, sive malum* (5). Nam sicut ad baptizatos pertinet, quod crediderunt per alios, ita ad non baptizatos pertinet, quod peccaverunt per alium.

Potest igitur responderi, parvulos quidem judicandos esse secundum opera ipsorum, nam etiam si nihil egerint propria voluntate, tamen per Adamum, et in Adamo peccaverunt, et ideo mittendos esse in stagnum ignis, hoc est, in locum, ubi est ignis, nec tamen inflammandos illo igne, aut cruciandos, vel quod sint in parte altiore ejus loci, vel quod ignis vim habeat eos definendi, non tamen urendi. Siquidem ignis post diem iudicii non habebit vim urendi, nisi ut instrumentum divine justitiæ, et propterea alios magis, alios minus, alios etiam nihil lædet.

Sexta objectio ex symbolo Athanasii: *« Omnes homines resurgere habent eum corporibus suis, et redditi sunt de factis propriis rationem, et qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, qui vero mala in ignem æternum. »*

Respondeo, omnes quidem resurgent, etiam parvuli, cum corporibus suis, et reddent de factis propriis rationem, sed parvuli facile se expedient; dicent enim se nihil habere propriorum factorum. Nihil enim boni vel mali, etiam Apostolo teste ad Rom. ix.

se propria voluntate gessisse. Quare, quod sequitur: *Et qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, qui vero mala in ignem æternum, ad eos non pertinet.*

Quamvis autem non explicetur in symbolo, quid de iis futurum sit, qui propria voluntate nihil peccaverunt, sed tantum, ut loquitur S. Cyprianus in epist. 8. lib. ii. contagium mortis antiquæ prima nativitate traxerunt, tamen aliunde scimus illos non habituros vitam æternam, et in ipso inferno pœna mitissima esse plectendos: sicut a contrario non explicatur in symbolo quid futurum sit de parvulis baptizatis, qui nihil boni propria voluntate fecerunt, sed per alios tantum professi sunt, et in Christum se credere, et Satanæ renuntiare, et per Baptismum Christum induerunt: tamen aliunde scimus eos fratres Christi esse effectos, et per hoc hæredes, hæredes quidem Dei, coheredes autem Christi. Sed profecto verisimilissimum est symbolum universalem doctrinam tradere de præmio, et supplicio omnium etiam parvulorum.

Dicuntur autem propria facta alicujus non solum illa, que propria voluntate quis gessit, sed etiam que ad ipsum jam in corpore viventem pertinent, ut sanctus Augustinus docet lib. vi. in Julianum, cap. 3. et in epist. 107. explicans illud Apostoli: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis sicut gessit*. Quod ergo dicitur ituros malos in ignem æternum, intelligendum est, ituros in locum ubi est ignis æternus, sed puniendos pro varietate culparum, alios ustione, alios sola defensione.

Septima objectio, ex Patribus Augustino et Fulgentio. Sanctus enim Augustinus satis aperte scribit, parvulos igne sempiterno cruciandos, in serm. 14. de verb. Apostol. et idem firmissime credi jubet S. Fulgentius lib. de fide ad Petrum, cap. 27.

Respondeo: videntur sancti isti Patres significare voluisse, parvulos cruciandos igne sempiterno per defensionem, non per ustionem. Nam id unum tanquam certum, ubi que tradit Augustinus parvulos sine Baptismo defunctos, futuros in eo loco, ubi est ignis æternus, cum diabolo et Angelis ejus. Quæ autem, qualis et quanta pœna eorum futura sit, se definire posse aperte negavit. Quod si B. Fulgentius forte aliter sensit, non facimus illi injuriam, si Beatum Gregorium Nazianzenum cum universa schola Theologorum sequi malimus.

Octava objectio. Parvuli puniuntur in hac vita pœna sensus, cum sint obnoxii fami, siti, morbis, aliisque infinitis propemodum calamitatibus: igitur credibile est, eos in alia quoque vita pœna aliqua sensus esse puniendos.

Respondeo: afflictiones hujus vite, non infliguntur proprie ac directe parvulis in pœnam originalis peccati, sed consequuntur naturam humanam originali justitia spoliatam; nam aliqui similia passi fuissent homines, si in puris naturalibus conditi fuissent, quemadmodum similia patiuntur animalia rationis expertia, non aliqua sua culpa, sed ex conditione nature. At ignis et sulphuris cruciatus, in alia vita non potest esse naturalis, sed solum ex institutione divine justitiæ, et ideo tales pœnæ infligerentur parvulis, non indirecte et consequenter, sed directe et principaliter infligerentur.

Nona objectio: parvuli post diem iudicii, non habebunt corpora gloriosa, sed passibilia, igitur sine dubio aliquid patientur: « In eis vero (inquit S. Augustinus lib. vi. in Julianum, cap. 5.) qui non ad vitam resurgent, concupiscentia non feliciter, sed pœnaliter erit, non quia tunc quisquam ab ea munda-bitur, sed quia tunc malis non in delectamenta, sed in tormenta vertetur. » Et in epist. 146. ad Consentium, quæst. 1. « Proinde, inquit, illi, qui ad iudicium resurrecturi sunt, non commutabuntur in illam corruptelam, que nec doloris corruptionem pati potest. Illa namque fidelium est atque Sanctorum, isti vero perpetua corruptione cruciabantur, quia ignis eorum non extinguitur, et vermis eorum non morietur. »

Respondeo: corpora damnatorum passibilia quidem erunt, tamen non patientur nisi secundum ordinationem divine justitiæ et supernaturaliter. Nam cum post iudicium cessare debeat ortus et interitus rerum naturalium, tolletur a corporibus naturalibus vis agendi in alia corpora, ac per hoc non agent, nisi, sicut antea diximus, ut instrumenta divine justitiæ. Quare cum divine justitiæ ratio id non exigit, ut corpora parvulorum ignem patientur, immunita illa corpora a dolore erunt; quamvis aliqui non gloriosa, sed similia corporibus cæterorum damnatorum futura sint. Sanctus vero Augustinus in locis notatis non tractat questionem de parvulis, sed in genere de corporibus damnatorum loquitur. Quæ propter ver-

(1) Luc. XII. 45.—(2) Apoc. XX. 5.—(3) Ibid. XX. 12.—(4) Ibid. XXI. 8.—(5) II Corinth. V. 10.

ba ejus verissima sunt, quoniam ut plurimum ita se res habet, ut ipse docet.

Decima objectio : Christus pro peccato originis expiando poenam sensus, et quidem gravissimam passus est, igitur poena ei peccato debita, est poena sensus.

Respondet : Christus passus est non poenam, quae directe peccatis nostris debebatur ; neque enim poenam gehennae sustinuit, sed aliam, quae quoniam infiniti meriti et efficaciae fuit, propter personae patientis dignitatem, ideo pro peccatis omnibus plenissime satisfecit. Adde quod non solum pro peccato originis, sed etiam pro actualibus culpis Christus passus est. Culpae autem actuales poenam sensus sine dubitatione merentur.

CAPUT VI.

Refellitur tertia opinio, et asseritur, probabile esse, parvulos non baptizatos passuros interiorum animi dolorem, quaevis misissimum.

Restat ad extremum, ut excutiamus opinionem tertiam et quartam, quarum prior parvulos eximebat ab omni dolore tum interno tum externo ; posterior internum eis relinquebat, ab externo penitus liberabat, et quidem prior probabilis est propter auctoritatem S. Thom. S. Bonaventurae, et aliorum multorum illustrium Theologorum. Sed posterior probabilior nobis videtur propter auctoritatem sanctorum Patrum, Augustini Fulgentii, Gregorii, et aliorum, quos nonnulli etiam Scholasticorum Theologorum secuti sunt.

Dicimus igitur parvulos sine Baptismo decedentes dolorem animi habituros, quod intelligitur se beatitudine privatos, a consortio piorum fratrum et parentum alienos, in carcerem inferni detrusos, et in tenebris perpetuis vitam acturos.

Ceterum hunc dolorem in eis levissimum, misissimumque (multis de causis futurum. Tum quoque dispositionem ad beatitudinem non nisi remotissimam habuerint. Tum, quod intelligent non propria negligentia se tantum bonum amisisse, unde etiam verne conscientiae carebant. Tum, quod delicias, neque coelestes, neque terrenas unquam gustaverint. Facile enim iis bonis caremus, quibus nonquam assuevimus. Tum denique,

quod videbunt plurimos esse in eodem gehennae carcere se multo infeliciores, ad quorum sortem ipsi quoque pertinere potuissent, si diutius sibi vivere contigisset ; quare S. Augustinus multis in locis affirmat, parvulos sine Baptismo decedentes in damnatione omnium miserrimos futuros. Vide lib. 1. de pec. mer. et remiss. cap. 16. in Enchir. cap. 93. et lib. v. in Julian. cap. 8. Sed adferamus testimonia Patrum, ad probandum parvulos non vacaturos omni dolore animi.

Primum testimonium est sancti Augustini lib. 1. de orig. animae, cap. 9. « Parvulis non baptizatis nemo promittat quietis aut felicitatis cujuslibet, atque ubilibet, inter damnationem regnumque caelorum, quasi medium locum, etc. » Negat hoc loco sanctus Augustinus, parvulos habere locum ulium quietis, aut felicitatis cujuslibet. At si nullo omnino dolore, nulla tristitia langerentur nec interna, nec externa, neque corporis, neque animi, certe magna et perfecta quiete fruerentur.

Secundum testimonium ejusdem Augustini in epist. 106. ad Paulinum : « Neque fatebuntur parvulos non baptizatos, quamlibet tolerabilis omnibus, qui etiam propria peccata committunt, tamen aeterna morte multari. » At vox illa, « tolerabilis », manifeste requirit ut parvuli aliquid habeant penale tolerandum ; non dicitur autem tolerare, nisi qui sentit dolorem et laborat in perferendo.

Tertium testimonium ejusdem, lib. vi. in Julian. cap. 4. ultra medium, ubi probat parvulos esse malum, non intrare in regnum Dei, et ipsos de hac re dolere : « Si hoc, inquit, eis non erit malum, non ergo amabunt regnum Dei tot innocentes imagines Dei. Si autem amabunt, et tantum amabant, quantum innocentes amare debent regnum ejus, a quo ad ipsius imaginem creantur, nihil ne mali de hac separatione patientur ? » addit etiam idem Augustinus lib. v. in Julian. cap. 8. parvulis poenam esse futuram, quod separabuntur a consortio piorum parentum. At certe separari a re, quae diligitur, necessario dolorem affert.

Quartum testimonium ejusdem Augustini est in epist. 28. ad Hieronymum, in serm. 14. de verb. Apost. et alibi, ubi docet, parvulos in inferno poenam, vel supplicium esse passuros ; quae nomina vix intelligi possunt sine aliquo dolore.

Quintum testimonium est S. Fulgentii in

lib. de fide ad Petrum, cap. 3. qui dicit, parvulos sine Baptismo decedentes, infernabilia gehennae sustinere supplicia, at supplicium sine dolore esse non solet.

Sextum est S. Gregorii lib. ix. moral. cap. 16. ubi non semel reperit parvulos perpetua gehennae tormenta percipere ; quis autem tormentum sine dolore esse concedat ?

Septimum est Cypriani, sive quicumque fuit auctor, in serm. de ratione circumcisionis, ubi loquens de poena peccati originalis post mortem : « Supererat, inquit, post mortem carnis, animae labor et afflictio Spiritus », quid clarius ?

Ad haec testimonia accedit, quod nullus hactenus eorum, qui contra sentiunt, congruentem rationem reddere potuit, cur infantes non tristentur dum cogitant, se celestis felicitate privatos, et in carcerem inferni esse detrusos. Aliqui veterum Scholasticorum dixerunt, parvulos illos propterea dolorem nullum percepturos ex amissione beatitudinis, quod ignorabunt omnino eam se amisisse, cum id nisi per fidem cognosci non possit, et ipsi fidem nunquam habuerint ; hanc rationem approbat S. Thom. in quaest. 5. de malo, art. 3. Sed eandem reprehendit in 2. Sent. dist. 33. quaest. 2. art. 3. Defendit quidem eam Durandus in eadem distinctione ejusdem libri scribens.

Ceterum, S. Thomae (ut dixi) et S. Bonavent. in 2. Senten. scribentibus, aliisque viris doctis jure non placuit : nam si ea ratio aliquid efficere, sequeretur, barbaros adultos, qui multa et gravissima peccata ad unum illud originale addiderunt, non habituros dolorem de amissa beatitudine ; quandoquidem in hac vita de ea beatitudine, vel de Christo nihil unquam audierunt. Cognoscent igitur esse aliquam beatitudinem, et eam se amisisse, quia cognoscent naturam suam, et in ea naturae desiderium summi boni adipiscendi ab auctore naturae insertum esse non ignorabunt : nam, ut loquitur sanctus Augustinus lib. 1. Confess. cap. 1. fecit nos Deus ad se, et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in ipso. Itaque hac inquieti cordis tristitia homines illi vacare non poterunt.

Deinde nonne in die iudicii palam aspiciunt multos sui generis, et fortasse parentes et fratres in caelum cum ingenti gloria ascendere ? nonne in eodem iudicio, ut justus Deus ab omnibus comprobetur, ratio manifesta erit, tum praemii, tum supplicii om-

nium hominum ? « Tunc enim illuminabuntur abscondita tenebrarum, et manifesta erunt consilia cordium, » ut Apostolus scribit I. ad Corinth. iv. vide S. Thom. in 4. Sent. distinct. 43. quaest. 1. art. 5. quaestiuicula 2. ubi docet, in iudicio omnibus notam esse futuram, tum sententiam suam, et aliorum, tum etiam rationem et causam ejus sententiae.

Quod autem Durandus respondet ad iudicium proprie non pertinere parvulos, sed solum adultos, qui actualia peccata committunt, repugnat Apostolo, qui ad Rom. v. dicit : *Unius delicto in unum hominem in condemnationem.* Neque enim condemnatur, qui non judicatur. Repugnat symbolo Athanasii, in quo dicitur, omnes homines resurrecturos, et reddituros iudici rationem. Repugnat Augustino, qui serm. 14. de verbis Apostoli dicit, parvulos resurrecturos ad iudicium, et judicandos.

Haec igitur ratione explosa, S. Bonavent. aliam excogitavit, scribit enim homines illos simul consideraturos beatitudinem, quam amisissent ; et poenas aliorum damnatorum, quas evaserunt ; et quamquam prior consideratio dolorem, posterior gaudium adferre possit, tamen ita unam temperandam per aliam, ut consideratio amissae beatitudinis, impeditura sit gaudium de evasione poenarum, et consideratio evasione poenarum, impeditura sit dolorem de privatione beatitudinis, atque ita futurum, ut illi neque tristenter unquam, neque letentur.

Sed haec etiam ratio non plene satisfacere videtur, nam si res ita se haberet, viderentur homines illi redacti ad naturam rerum non sententiam. Et sane, probabilius diceretur, eos non simul, sed pervices consideraturos, nunc amissam beatitudinem, nunc liberationem a gravioribus malis, atque eadem ratione, nunc tristes, nunc letos futuros, aut certe considerationem poenarum quas evaserunt, non penitus sublaturam, sed ex parte mitigaturam tristitiam, quam secum consideratio amissae felicitatis adferre.

S. Thomas aliam rationem adducit, nimirum homines illos, ideo nulla tristitia esse afficiendos, quod probe intellecturi sint, nullam se proportionem ad eam beatitudinem unquam habuisse, cum nec habuerint gratiam, nec usum liberi arbitrii. Non enim tristantur qui recto iudicio utuntur, si eo bono careant, ad quod nulla ratione inveniuntur idonei.